

- on%20Content%20and%20Language%20Integrated%20Learning (application date: 09.01.2023) [in German].
13. STEM vs. STEAM vs. STREAM: What's the Difference. URL: <https://www.niche.com/blog/stem-vs-steam-vs-stream/> (application date: 10.12.2022) [in English].
 14. Zusammenarbeit mit der Universität Zürich besiegelt. Universität Liechtenstein. URL: <https://www.uni.li/de/neuigkeiten/zusammenarbeit-mit-der-universitaet-zuerich-besiegelt> (application date: 16.12.2022) [in German].
 15. Vydy osvity. Natsionalne Agenstvo Kvalifikatsii. [Types of Education. National Agency on Qualifications.]. URL: <https://nqa.gov.ua/vidi-osviti/> (application date: 19.12.2022) [in Ukrainian].
 16. Hurevych R. S., Kademiiia M. Yu., Opushko N. R. Dualna osvita v Nimetschtschyni: dosvid, perspektyvy, mozhlyvosti [Dual Education in Germany: Experience, Prospects, Opportunities]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogika i psykholohiia*. VDPU im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2022. Vyp. 69. S. 7 – 11. [in Ukrainian].
 17. Hurevych R. S., Opushko N. R., Frytsiuk V. A. Dualna systema osvity – efektyvnyi chynnyk reformuvannia pidgotovky maibutnikh fakhivtsiv [Dual education system is an effective factor in reforming the training of future specialists]. *Lidery XXI stolittia. Pohliad u maibutnie: Materialy VI Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii 22-23 zhovtnia 2022 r. / Za zah. red. Romanovskoho O. H. Kharkiv. : NTU «KhPI», 2022. 127 S. (S. 103 – 108).*
 18. Zakon Ukrainy «Pro osvitu doroslykh» proekt [The Law of Ukraine «On Adult Education». (project)]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-prijnyala-u-pershomu-chitanni-projekt-zu-pro-osvitu-doroslih> (Date of application: 16.02.2023).
 19. Matiuk D. V. Rozvytok nepererвної osvity v nimetskomovnykh kraiinakh Evropy (kinets XX – pochatok XXI stolittia) [Development of lifelong education in German-speaking countries of Europe (end of the twentieth – beginning of the twenty-first century)]: dys. ...kand. ped. nauk : 13.00.04. Vinnytsia, 2020. 261 s.
 20. Opushko N. R. Dualna systema profesiinonii osvity v Nimechchyni: normatyvno-pravove zabezpechennia [Dual system of vocational education in Germany: legal and regulatory framework]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogika i psykholohiia*. VDPU im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2022. Vyp. 72. S. 87 – 92.
 21. Pryima S. M. Informatsiina systema vyznannia rezultativ neformalnoho ta informalnoho navchannia [Information System for Recognising Non-Formal and Informal Learning Outcomes]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. Kyiv, 2022. Vyp. 1 (21). S. 34 – 47.

УДК 374.14/268(14.4)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-102-108>

НАДІЯ ОПУШКО

<https://orcid.org/0000-0002-3013-2675>

hmarka52@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент,

докторант кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АВСТРІЇ

Сучасна система професійної освіти і навчання зорієнтована на підготовку фахівців, які володіють не лише теорією, а й відповідними практичними навичками з обраного фаху. Дуальна освіта – це вдале поєднання теорії і практики, що дозволяє підготувати висококваліфікованих фахівців, які повністю готові до виконання професійної діяльності.

У статті представлені результати дослідження становлення та розвитку професійної освіти і навчання (ПОН) в Австрії, визначено особливості навчання за дуальною формою в різних типах професійних закладів освіти, встановлено особливості функціонування ПОН, які залежать від соціально-економічних, політичних і суспільних факторів.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури вітчизняних і зарубіжних науковців, вивчення експертних оцінок з проблеми реалізації ПОН в австрійській системі освіти авторкою визначені умови здобуття професійної освіти за дуальною формою навчання в закладах освіти та на підприємствах, а також окреслені спільні та відмінні риси австрійської практики впровадження дуальної ПОН з країнами Європейського Союзу як загального освітнього простору.

Ключові слова: Австрія, дуальна освіта, професійна освіта і навчання, заклади освіти, загальноєвропейський освітній простір.

NADIYA OPUSHKO

Candidate of pedagogical sciences (Ph. D),
associate professor of pedagogy, vocational education and management of educational institutions
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Ostrozshkoho str. 32, Vinnytsia

PROBLEMS OF IMPLEMENTING DUAL EDUCATION IN AUSTRIAN EDUCATION INSTITUTIONS

The modern system of vocational education and training is focused on training specialists who have not only theory but also relevant practical skills in their chosen field. Dual education is a successful combination of theory and practice that allows training highly qualified specialists who are fully prepared to perform professional activities.

The article presents the results of a study of the formation and development of vocational education and training (VET) in Austria, identifies the features of dual education in different types of vocational education institutions, and establishes the peculiarities of VET functioning, which depend on socio-economic, political and social factors.

Based on the analysis of the scientific and pedagogical literature of domestic and foreign scholars, the study of expert assessments on the problem of VET in the Austrian education system, the author defines the conditions for obtaining vocational education in the dual form of education in educational institutions and enterprises, and outlines the common and distinctive features of the Austrian practice of implementing the dual form of education with the countries of the European Union as a common educational space.

Key words: Austria, dual education, vocational education and training, educational institutions, European educational space.

Дуальне навчання є сучасною формою професійного навчання, що робить економічну та підприємницьку реальність відчутною не лише теоретично, а й, що найголовніше, практично. Дуальне навчання також є прикладом кращої практики на міжнародному рівні для успішної підготовки молоді до трудового життя. Австрія, разом з деякими іншими країнами, є піонером у Європі в цій галузі. За статистикою, в середньому, близько 35% молодих австрійців після закінчення обов'язкової школи вирішують здобути одну з майже 230 актуальних професій у межах професійного навчання. Випускники таких програм одержують кваліфікацію, необхідну для самостійної та відповідальної роботи за фахом, який вони здобули.

Отже, вони роблять вирішальний внесок в економічний розвиток і конкурентоспроможність австрійських підприємств. Сучасна система професійної освіти Австрії швидко та гнучко реагує на нові вимоги в економіці та технічні розробки, а особливо на такі мегатренди, як діджиталізація, захист клімату, сталий розвиток, а також енерго- та ресурсоефективність у робочих та виробничих процесах. Саме тому вважаємо, що вивчення світових освітніх практик є важливою складовою реформування вітчизняної системи освіти, особливо у воєнний та повоєнний періоди, коли надзвичайно гостро постає потреба у кваліфікованих, практично орієнтованих фахівцях з метою відбудови держави.

Зарубіжні системи розвитку ПОН відображені в компаративних та аналітичних дослідженнях Л.Антонюк, Н.Бендерець, В.Радкевич, Л.Карташової, С.Сисоевої та ін.; становлення дуальної освіти за кордоном досліджували Н.Абашкіна, О.Давліканова, Л.Гончар та ін.; дуальну підготовку фахівців різних професій вивчали: О.Бородієнко, Т.Герлянд, О.Стрілець, В.Кручек, Н.Кулалаєва, О.Гайдук, О. Радкевич.

Результати аналізу публікацій М.Ажажа, І.Бойчевської, Ю.Карягіна, І.Коркуна, Л.Кримчак, В.Новікова, Ю.Олексіна, О.Цільник, В.Черніченко, В.Шебаніна, С.Якубовської з проблеми впровадження дуальної форми навчання засвідчують, що в Україні нині відбувається первинне накопичення практичного досвіду щодо її впровадження, більшість публікацій за цим напрямом присвячена обґрунтуванню доцільності її впровадження у вітчизняних закладах професійної передвищої фахової та вищої освіти.

Мета статті полягає у вивченні проблем реалізації дуальної професійної освіти в навчальних закладах Австрії та окреслення шляхів їх вирішення.

Австрія є однією з референтних країн, що поряд з Німеччиною та Швейцарією має порівняно низький рівень безробіття серед молоді, а навчання на робочому місці є важливою складовою системи освіти держави. Створення Європейського Союзу (ЄС) та ратифікація спільної освітньої нормативно-правової бази забезпечили спільну політику реалізації ПОН в країнах-членах ЄС. Відповідно, починаючи з 1952 р., коли було підписано Римський договір, діє мандат, який передбачає спільну увагу до ПОН та політики на ринку праці. Зміст договору передбачає вирішення проблеми зайнятості, професійного навчання, а також міграції та інтеграції біженців. З технічної точки зору мова йде про комплексну «стратегію навичок», яка конкретизує концепцію «учнівської освіти», що трактується по-різному на теренах ЄС. Все частіше вважається важливим організувати стажування та реалізовувати тривалі програми обміну між країнами-учасниками і, таким чином, надавати можливість одержати професійний досвід у зарубіжних країнах ще до закінчення середньої школи. Такі підходи є успішними в рамках шкільних програм і користуються значним попитом [4, с.5]. Однак мобільність молоді в системі ПОН жодним чином не досягла рівня студентських квот і все ще потребує більшої готовності та підтримки з боку компаній, шкіл і сімей, особливо в дуальній системі освіти.

Аналіз узагальнених та системних досліджень функціонування ПОН в Австрії засвідчили її відмінності від інших систем дуального навчання на базі підприємств у німецькомовних країнах.

Наприклад, на додаток до навчання на підприємстві в Австрії більш розвинутою є практика реалізації програм ПОН на базі шкіл з денною формою навчання. Особливо популярними є ті напрями, що пов'язані зі здобуттям кваліфікації для вступу до вищих навчальних закладів. Завдяки диференційованим дуальним програмам на базі шкіл і підприємств (включаючи атестат зрілості, австрійський еквівалент німецького атестата зрілості), пропонуються привабливі альтернативи у сфері ПОН.

Базуючись на оцінці міжнародних компаративних досліджень, австрійську систему ПОН відносять до групи дуально-орієнтованих систем навчання, подібних до тих, що функціонують в Німеччині та Швейцарії. Однак початкова професійна освіта в Австрії поєднує в собі як очну форму навчання, так і програми дуальної освіти в системно узгодженій формі, внаслідок чого нерідко, особливо в регіональному контексті, між цими двома формами організації виникає конкуренція. Вважаємо за необхідне також констатувати, що в австрійській системі професійної освіти терміни «дуальне навчання», «дуальна професійна освіта і навчання», «навчання на виробництві» та «учнівство» є синонімами [4, с.6].

Австрійська система ПОН бере свій початок від середньовічних гільдій, а саме з 1758 р., коли на базі містянських шкіл систематично почали навчати текстильному виробництву. Ця більш ніж 250-річна традиція відображається нині в широкому рівні забезпечення на передньому краї науки і техніки та посиленнях на актуальні сфери розвитку (наприклад, у професійних групах «Індустрія 4.0») [5, с.3]. Процедура з повного оновлення навчальних програм, запровадження освітніх стандартів і завершення впровадження компетентнісної парадигми де-факто знаменує собою новий початок, який має стати міцною основою для сталого розвитку.

За понад 20 останніх років конкуренція між шкільними програмами денної форми навчання та дуальними програмами склалася на користь шкільних програм вищої освіти. Програми вищої освіти, що ведуть до складання іспиту на атестат зрілості і, таким чином, забезпечують доступ до вищої освіти, приваблюють більше студентів, ніж спеціальності на рівні кваліфікованих робітників. Завдяки цій зміні в системі професійної освіти та додатковому іспиті на атестат зрілості для учнів, в Австрії за останні роки було більше випускників програм професійної освіти, ніж випускників загальних середніх закладів освіти, які одержали атестат зрілості [9].

Австрійська система ПОН характеризується системним зв'язком між денною формою навчання та дуальною, а також програмами вищої та середньої освіти. Незважаючи на певну конкуренцію, ці взаємопов'язані форми пропонують широкий спектр доступу до старших класів середньої школи. Ті, хто не здобуває жодного фаху, може завершити кваліфікаційну підготовку в професійних закладах освіти, а ті, хто не може впоратися з вимогами програм вищої освіти, можуть шукати роботу на виробництві або відвідувати профільні навчальні заклади. Система професійно-технічних навчальних закладів пропонує 56 напрямів навчальних курсів, а дуальна система представлена основними спеціалізаціями з понад 200 професійних профілів [4, с.9].

Різниця в структурі системи професійної освіти в Австрії порівняно з іншими країнами, наприклад Німеччиною, виправдовує погляд на країнознавчий аналіз першої і вказує на можливості поєднання загальної освіти на рівні гімназії з комплексною професійною освітою в 50 найпрестижніших професійних галузях. Відповідно, ПОН має значне визнання та особливий соціальний статус серед австрійського населення, що охоплює майже 80% молодих людей віком від 15 років. У програмах ПОН – один із найвищих показників серед країн ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) [6].

До кінця ХХ ст. в Австрії безперервна освіта та професійна підготовка були розділені в усіх професійних сферах. Діяльність шкіл закріплена в конституційному праві, а от про освіту дорослих в Основному законі країни не згадувалось; зовнішні та внутрішні форми організації також мали відмінності, наприклад, школа переважно мала державний статус, а освіта дорослих здійснювалась організаціями, які хоч і фінансувалися державою, проте були наділені певною автономією з точки зору змісту та організації. Однак з початку ХХІ ст. через ПОН прокладено зв'язки до концепції «навчання впродовж життя», що відображено в меті освіти. Наприклад, освітня мета шкіл для осіб, які працюють, подібна до мети денних шкіл; коледжі надають спеціалізовану кваліфікацію випускникам закладів загальної середньої освіти, багато зусиль спрямовано на просування «другого освітнього шляху». Курси підготовки майстрів (майстер-класи, школи майстрів) є доповненням до професійного навчання, особливо в системі неперервної професійної освіти.

В Австрії після восьмого класу школи можна здобути загальну або професійну освіту. В країнах ЄС з метою забезпечення прозорості та міжнародної порівнянності систем освіти в контексті економічної політики та політики на ринку праці функціонує Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) і Європейська рамка кваліфікацій (ЄРК). На їх основі розробляються Національні рамки кваліфікацій (НРК) країн-членів ЄС. МСКО відображає різні рівні освіти в національних системах освіти. ЄРК і НРК також класифікують освітні кваліфікації, розподіляючи їх на вісім кваліфікаційних рівнів, пов'язаних зі змістом, на основі результатів навчання. Австрійська національна рамка кваліфікацій регулюється Законом про НРК. Кваліфікація, присвоєна

кваліфікаційному рівню НРК, водночас відповідає відповідному базовому рівню ЄРК. Таким чином, підтримується транскордонна мобільність здобувачів освіти і викладачів та їхня участь у навчанні впродовж життя [5, с.7].

В Австрії ПОН реалізується в рамках денної школи або в професійній дуальній системі. Дуальна система ПОН, що наразі нараховує 227 різних професійних напрямів, здійснюється у двох навчальних закладах - у навчальній компанії (на підприємстві) та у закладі професійної освіти – і пропонує ПОН, наближену до економіки та ринку праці з прямим зв'язком з підприємницькою діяльністю. Практичне навчання, в основному, відбувається на підприємстві (близько 4/5 навчального часу); у професійному закладі (близько 1/5 навчального часу). Основна увага приділяється загальноосвітній та технічній теорії, а також закріпленню одержаних на підприємстві навичок. Залежно від професії, навчання на виробництві триває від 2 до 4 років і завершується іспитом на одержання свідоцтва про закінчення навчання. Для осіб з особливими потребами або для батьків, які мають обов'язки по догляду за дитиною, період і тривалість навчання відбуваються за гнучким графіком. Рамкові умови для цього регулюються Законом про професійну освіту (BAG). Крім того, дуальне навчання можна поєднувати зі складанням іспиту на атестат зрілості («matura»). У цьому випадку необхідно додатково скласти три модулі із загальноосвітніх предметів – німецької мови, математики та іноземної мови, а також поглиблений предметний (фаховий) модуль [3].

За зразком дуального навчання професійно-технічні заклади створені як школи з денною формою навчання. Вони пропонують професійну освіту на підготовку фахівців з компетентністю, необхідною для безпосереднього здобуття професії кваліфікованого робітника. Навчання в старших класах професійної школи триває п'ять років і завершується іспитом на атестат зрілості та одержанням диплома.

Професійна освіта в Австрії має суттєве значення. Близько 35% молодих людей в Австрії після завершення обов'язкової шкільної освіти навчаються за визнаною законом професією; 40% обирають професійно-технічні заклади освіти. Загалом близько 75% австрійських школярів обирають шлях професійної освіти [7]. Початкову професійну освіту можна здобути в рамках дуальної професійної освіти (учнівство та професійна школа) або в денних навчальних закладах. Навчальні заклади з денною формою навчання поділяються на професійні (комерційні училища, училища економічних професій), вищі професійно-технічні (вищі технічні та комерційні училища, комерційні академії, вищі училища економічних професій, вищі училища туризму) заклади. Є також навчальні заклади в галузі охорони здоров'я, сільського та лісового господарства.

Після професійного навчання в таких навчальних закладах, здобувач одержує кваліфікаційну та повну професійну підготовку. Навчання за професією на виробництві в основному відкрите для всіх молодих людей, які закінчили дев'ять класів обов'язкової шкільної освіти. Доступ до професійного навчання не пов'язаний з наявністю певної кваліфікації після закінчення школи.

Навчання на виробництві суттєво відрізняється від професійного навчання в школах з денною формою навчання:

- навчання відбувається в двох місцях: на підприємстві та в професійному навчальному закладі. Отже, навчальні компанії та професійні навчальні заклади є партнерами у підготовці студентів;
- здобувач перебуває в освітніх зв'язках зі своїм навчальним підприємством і одночасно із закладом освіти;
- навчання на підприємстві становить більшу частину освітнього процесу;
- випускний іспит приймають професійні експерти. На іспиті щодо одержання свідоцтва про закінчення навчання головна увага приділяється компетенціям, необхідним для даної професії [5, с.10].

Правовою основою професійного навчання є Закон про професійне навчання (*Berufsausbildungsgesetz, BAG*) та Бюлетень федеральних законів (*BGB*) з поправками від 2022 р. Вони регулюють частину навчання на підприємстві, інша частина навчання у професійній школі регулюється Законом про організацію шкіл (*SchOG*) і Бюлетенем федеральних законів з поправками від 2022 р. [2, С.323].

Студентство розглядається компаніями як інвестиція в майбутнє. Це найкращий спосіб для компаній задовольнити майбутній попит на кваліфікованих робітників. Уже під час навчання здобувачі виконують важливу роботу для компанії, що їх навчає. Станом на грудень 2021 р. 28 461 компанія були доступні як навчальні бази. Завдяки добровільному навчанню на виробництві компанії демонструють соціальну відповідальність. Якісна та практична професійна підготовка є можливою на навчальних місцях на базі компаній. Це, у свою чергу, знижує рівень безробіття серед молоді та водночас забезпечує майбутній попит на кваліфікованих фахівців [7].

Після завершення закінчення навчання немає необхідності в трудових відносинах між здобувачем і навчальним підприємством. Підготовлені фахівці можуть переходити в інші компанії, але працівники, які пройшли навчання за межами компанії, також можуть бути прийняті на роботу

(наприклад, внутрішньофірмове навчання або навчання на базі школи). Такий рух кадрів є характерною рисою системи безкоштовного навчання. Отже, компанії, що інвестують у професійне навчання, діють не лише у власних інтересах, а й роблять внесок у довгострокову вигоду для всіх секторів економіки та професій, які потребують кваліфікованих фахівців.

Особливості професійного навчання на підприємстві полягають у наступному:

- професійна підготовка завершується в умовах реального трудового життя. Студент набуває необхідних знань і навичок, викладених у професіограмі для відповідної професії, за якою він навчається. Після цього здобувач освіти може одразу приступити до виконання професійної діяльності як кваліфікований фахівець;
- навчання здебільшого відбувається в контексті продуктивної праці, що зменшує витрати підприємства та посилює мотивацію студента до навчання;
- компанії, які не в змозі виконати весь професійний профіль, мають можливість використовувати додаткову практичну підготовку в навчальному об'єднанні. В деяких галузях промисловості були створені міжфірмові навчальні центри (наприклад, навчальні будівельні майданчики) [5, с.12].

Отже, сильними сторонами навчальних підприємств/компаній/організацій у дуальному професійному навчанні визначаємо такі:

- навчання під час практичної діяльності для здобуття відповідних навичок;
- навчання під час продуктивної роботи з використанням найсучасніших технологій;
- безпосередній досвід у розробці інноваційних процесів та/або продуктів;
- навчання «м'яким навичкам» (Soft Skills), скажімо, як комунікація працівників у середовищі компанії;
- навчання в навчальній мережі;
- здійснення кваліфікованої професійної діяльності одразу після завершення навчання.

Підприємства, що бажають навчати студентів, подають заявку про визначення придатності для навчання на виробництві (заяву про визначення) до відповідного компетентного відділу професійного навчання при Економічній палаті країни. Відповідальним на місцевому рівні є відділ професійного навчання федеральної землі, в якій знаходиться навчальне підприємство. Управління з питань професійного навчання зобов'язане за посередництва та сприяння Палати праці перевірити, чи відповідає підприємство вимогам, що висуваються до професійного навчання. Якщо це так, то підприємству видається так зване повідомлення про оцінку. Воно засвідчує, що підприємство може приймати на роботу учнів.

Передумовами для навчання на виробництві є:

1. Правоздатність. Підприємство повинно мати дозвіл відповідно до Закону про регулювання торгівлі на здійснення діяльності, в якій буде навчатися студент. Однак навчання може здійснюватися не лише комерційними підприємствами, а й представниками вільних професій, таких як фармацевти, архітектори, юристи, інженери-будівельники тощо, а також асоціаціями, адміністративними органами та іншими юридичними особами.

2. Придатність підприємства. Підприємство має бути створене і функціонувати таким чином, щоб студент міг одержати всі знання та навички, що містяться в цьому професійному профілі. Для тих підприємств, що не в змозі надати їх у повному обсязі, є можливість навчання в рамках навчального об'єднання. Розмір підприємства не має вирішального значення для навчання. Здобувачі можуть проходити виробниче навчання на кожному підприємстві – навіть у приватних підприємствах – за умови, що їм буде забезпечено нагляд з боку наставника. Крім того, в компанії має бути достатня кількість професійних та педагогічно придатних коучів.

За статистичними даними в Австрії станом на кінець 2022 р. 28 461 компанія навчала 107 593 студентів (включно з внутрішньофірмовим навчанням). Майже 2/3 усіх здобувачів навчаються на базі малих та середніх підприємств (що налічують до 250 працівників штатних працівників) [8].

У рамках навчального об'єднання підприємства здійснюють підготовку студентів, які не можуть самостійно опанувати навички та знання, визначені для професії, яку він здобуває. В цьому випадку Закон про професійну освіту (BAG) передбачає обов'язкове створення навчального об'єднання. Тоді навчання допускається, якщо додаткові навчальні заходи відбуваються на іншому відповідному підприємстві або в іншому навчальному закладі. Однак має бути можливість набуття необхідних знань і навичок для професії, за якою здійснюється навчання, переважно в самому навчальному підприємстві.

У договорі про навчання (або в додатку до нього) узгоджується зміст навчання, що здійснюється поза межами навчального закладу, а також «партнери по альянсу» (відповідні компанії або навчальні заклади). Однак навчальні альянси можуть укладатися і на добровільних засадах, якщо навчальні компанії хочуть надати студентам спеціальну кваліфікацію – можливо, таку, що виходить за межі професійного профілю, - наприклад, спеціальні комп'ютерні програми, знання іноземної мови, навички роботи з людьми тощо.

У деяких землях є інституціоналізовані навчальні асоціації (наприклад, *Firmenausbildungsverband Oberösterreich – FAV OÖ*), що пропонують компаніям інформацію та поради щодо можливих компаній-партнерів і навчальних закладів. Вони також беруть на себе координацію різних заходів навчального альянсу. Обов'язковий навчальний альянс створюється в тому випадку, якщо компанія не в змозі передати весь зміст навчання за професією, що здобуває студент. У той самий час добровільний навчальний альянс здійснює передачу додаткових знань і навичок, які виходять за межі професійного профілю. Організаційні можливості зазначених двох структур полягають у взаємному обміні здобувачами між двома або більше компаніями; одностороннє відрядження студентів до іншої компанії або декількох компаній чи їх навчальних майстерень (як правило, на платній основі); відвідування навчальних курсів або курсів у навчальних закладах на платній основі.

Основна увага в професійній школі приділяється професійному навчанню, що становить приблизно 65% від загальної кількості. Воно дає базові теоретичні знання та доповнює практичне навчання, наприклад, в майстернях, лабораторіях тощо. Загальна освіта займає близько 35% навчального часу. В рамках спеціалізованого навчання відбувається також практична підготовка (наприклад, в майстернях, лабораторіях тощо) [8].

Студент зобов'язаний відвідувати професійний заклад освіти і закріплюється за ним. Здобувачі засвоюють навчальну програму, що узгоджена з усіма учасниками освітнього процесу. Заняття організуються за окремими професіями або у випадку окремих професій з малою кількістю слухачів, а також за групами споріднених професій.

Навчання в професійній школі з неповною денною формою навчання може проводитися в таких організаційних формах: річне – щонайменше один повний навчальний день або два неповних навчальних дні на тиждень; курсове – від чотирьох до восьми тижнів, якщо відповідний рівень навчання відповідає половині навчального року; сезонне – приурочене до певного сезону. Різноманітність організаційних форм обумовлена домовленістю між бізнес-спільнотою та адміністрацією навчального закладу і враховує потреби окремих секторів або регіонів.

Більшість професійно-технічних закладів освіти фінансуються державними органами (федеральним урядом та регіонами). Державні заклади освіти функціонують в окремих випадках як у секторі дуальної, так і денної форми навчання, однак вони в меншості, на них припадає близько 8% здобувачів. Викладачі закладів освіти з денною формою навчання (професійно-технічні й коледжі) належать до федерального підпорядкування та фінансуються з федеральних фондів; у закладах професійно-технічної освіти, що реалізують дуальну систему, – це переважно регіональне фінансування, в якому присутня частка федерального [9].

На довгострокові тенденції та короткострокові циклічні коливання заклади професійно-технічної освіти відреагували низкою реформаторських заходів, які відбувалися безперервно і привели до всеосяжної «компетентнісної» реформи освітніх програм. Зокрема, за останні п'ять років (за період з 2017-2021 рр.) понад 300 навчальних програм були перероблені у змістовому та методичному аспектах [9].

Дуальна освіта в Австрії характеризується також регіональністю. У регіонах, які стали відомими завдяки специфічним ремеслам (текстильна промисловість, технологія скла, деревообробка або металообробка, а також медичні та соціальні професії) професійна школа (*Fachschule*) виникла близько 100 років тому. У 1970-х рр. XX ст. посилилася тенденція до розвитку «інженерних кваліфікацій» у *Fachschule*. У той самий час почався новий розвиток академізації всього професійного навчання. Це привело до того, що «молодь може особисто обирати свій курс навчання, але у віці 18 або 19 років вони повинні мати можливість скласти іспит на атестат зрілості» [4, с.7]. З часом диференційовані професійні профілі дуальної системи, що складаються з близько 200 професійних галузей, в інформаційному суспільстві та суспільстві знань об'єднуються в нові ширші професійні галузі, а ремісничі спеціалізації знову зникають.

В інформаційному суспільстві дуальність впливає на зміст навчальних програм професійної освіти. В багатьох напрямках навчання використовуються надскладні ІТ-системи (контролінг, програмне забезпечення 3D CAD, САМ/СІМ-кластери, інтерактивні медіа тощо). Значну частину технічних змін у навчальних програмах та обладнанні можна віднести до комп'ютеризації цих програм. Такі теми, як екологічна свідомість та сталий розвиток, є лейтмотивом змін в освітніх програмах [5, с.15].

Висновки. Проаналізована наукова, статистична та аналітична інформація, думки австрійських експертів дали змогу констатувати такі вихідні положення проблеми реалізації дуальної професійної освіти в навчальних закладах Австрії:

- австрійська система професійної освіти і навчання належить до загальноєвропейського освітнього простору, проте має власні національні особливості розвитку та функціонування, що базуються на політичних, соціально-економічних, суспільних та регіональних чинниках;

- терміни «дуальне навчання», «дуальна професійна освіта і навчання», «навчання на виробництві» та «учнівство» в Австрії є синонімами;
- професійна освіта і навчання в Австрії реалізується в рамках денної школи або в професійній дуальній системі;
- професійну освіту за дуальною формою можна здобути в денних навчальних закладах (комерційні училища, училища економічних професій), вищі професійно-технічні (вищі технічні та комерційні училища, комерційні академії, вищі училища економічних професій, вищі училища туризму) та в навчальних закладах в галузі охорони здоров'я, сільського та лісового господарства.
- австрійська нормативно-законодавча база окремо регулює навчання в закладах освіти та на підприємствах.

До перспектив подальших досліджень належать шляхи реалізації дуальної освіти і навчання в закладах вищої освіти Австрії. Акцент має бути спрямованим на вивчення дидактичної складової впровадження дуального навчання (мета, зміст, принципи, методи, форми, результат).

Література

1. Кулалаєва Н., Гайдук О. Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання. *Professional Pedagogics*, 1(22). 2021. С.96–103. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.96-103>
2. Опушко Н. Дуальна професійна освіта в Австрії: нормативно-законодавче забезпечення. *The 4th International scientific and practical conference "Scientific progress: innovations, achievements and prospects"* (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. 625 p. (С.322-327).
3. BAG Berufsausbildungsgesetz: Bundesgesetz vom 26. März 1969 über die Berufsausbildung von Lehrlingen. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10006276>
4. Christian Dorninger, Franz Gramlinger. Österreich. Internationales Handbuch der Berufsbildung. Wien, 2021. 134 p.
5. Die Lehre Duale Berufsausbildung in Österreich. Bundesministerium für Arbeit und Wirtschaft 17. Überarbeitete Auflage Wien, August 2022. 54 p.
6. OECD: «Austria», in: Education at a Glance 2017: OECD Indicators. Paris 2017. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-39-en>.
7. Statistik Austria: Bildung in Zahlen 2020/21. Schlüsselindikatoren und Analysen. Wien 2021. http://www.statistik.at/wcm/idc/idcplg?IdcService=GET_NATIVE_FILE&RevisionSelectionMethod=LatestReleased&dDocName=107432.
8. Statistik Austria: Bildung in Zahlen 2021/22. Schlüsselindikatoren und Analysen. Wien 2022. http://www.statistik.at/wcm/idc/idcplg?IdcService=GET_NATIVE_FILE&RevisionSelectionMethod=LatestReleased&dDocName=107432.
9. Wirtschaftskammer Österreich: «Lehrlingsstatistik - Hauptergebnisse 2021», Wien 2022. Режим доступу: <https://www.wko.at/service/zahlen-daten-fakten/daten-lehrlingsstatistik.html>

References

1. Kulalaieva N., Haiduk O. Metodichna systema profesiinoi pidhotovky maibutnykh kvalifikovanykh robotnykiv z elementamy dualnoi formy navchannia [Methodological system of vocational training of future skilled workers with elements of dual education]. *Professional Pedagogics*, 1(22). 2021. S.96–103. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.96-103>
2. Opushko N. Dualna profesiina osvita v Avstrii: normatyvno-zakonodavche zabezpechennia [Dual vocational education in Austria: regulatory and legislative support.]. *The 4th International scientific and practical conference "Scientific progress: innovations, achievements and prospects"* (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. 625 p. (S.322-327).
3. BAG Berufsausbildungsgesetz: Bundesgesetz vom 26. März 1969 über die Berufsausbildung von Lehrlingen. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10006276>
4. Christian Dorninger, Franz Gramlinger. Österreich. Internationales Handbuch der Berufsbildung. Wien, 2021. 134 p.
5. Die Lehre Duale Berufsausbildung in Österreich. Bundesministerium für Arbeit und Wirtschaft 17. Überarbeitete Auflage Wien, August 2022. 54 p.
6. OECD: «Austria», in: Education at a Glance 2017: OECD Indicators. Paris 2017. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-39-en>.
7. Statistik Austria: Bildung in Zahlen 2020/21. Schlüsselindikatoren und Analysen. Wien 2021. http://www.statistik.at/wcm/idc/idcplg?IdcService=GET_NATIVE_FILE&RevisionSelectionMethod=LatestReleased&dDocName=107432.
8. Statistik Austria: Bildung in Zahlen 2021/22. Schlüsselindikatoren und Analysen. Wien 2022. http://www.statistik.at/wcm/idc/idcplg?IdcService=GET_NATIVE_FILE&RevisionSelectionMethod=LatestReleased&dDocName=107432.
9. Wirtschaftskammer Österreich: «Lehrlingsstatistik - Hauptergebnisse 2021», Wien 2022. Режим доступу: <https://www.wko.at/service/zahlen-daten-fakten/daten-lehrlingsstatistik.html>